

Til Miljøministeriet

21/4 2006

Hørings svar vedr. forslag til landsplanredegørelse 2006

Dansk Byplanlaboratorium, der er en uafhængig organisation til fremme af god byplanlægning i Danmark, har med stor glæde og interesse læst forslaget til landsplanredegørelse for 2006. Den er efter laboratoriets opfattelse et særdeles godt grundlag for den fremtidige landsplanlægning under de nye vilkår efter strukturreformen.

Byplanlaboratoriet foreslår nedenfor følgende særlige initiativer, hvor man kan bidrage til en yderligere udvikling af landsplanredegørelsen:

1. Byplanlaboratoriet vil gerne bistå med en faglig udvikling af de nye regionale udviklingsplaner, såfremt der kan indgås et samarbejde med ministeriet derom.
2. Byplanlaboratoriet forbereder i øjeblikket et projekt om udvikling af metropolen Øresundsregionen i et 30-40 årlig perspektiv.
3. Byplanlaboratoriet har netop igangsat et projekt med støtte fra landdistriktspuljen om udvikling af yderområderne.
4. Byplanlaboratoriet vil gerne gennem ByplanNyt og andre aktiviteter være med til at understøtte debatten om de mange nye tanker, der ligger i redegørelsen.

Mere planlægning

Landsplanredegørelsen varsler gode tider for en bedre fysisk planlægning i kommuner og stat.

Den gør op med dogmet om et Danmark i balance og tager udgangspunkt i en række spændende analyser af et Danmarkskort under hastig forandring. Det er befriende og udfordrende for plantraditionen – og et godt udspil til de nye kommuner.

Men der er lang vej endnu, for hele redegørelsen dokumenterer i sig selv behovet for en langt stærkere planlægning end hidtil, hvis Danmark både skal udvikle sin position i en globaliseret verden og samtidig passe på naturen, miljøet og landskabet.

Nye roller

Redegørelsen beskriver fint de nye aktører og handlemuligheder indenfor det nye plansystem.

Kommunerne skal arbejde sammen på tværs af grænser, selvom de er blevet store; Vandløb, søer, grundvand og naturområder respekterer ikke kommunegrænserne. Derfor er der behov for tværkommunale landskabsprojekter. De nye kommuner skal finde deres eget ståsted, og det er de allerede godt på vej til.

Men herudover er der helt nye spillere på banen. De 7 statslige miljøcentre, herunder ikke mindst centrene i Århus, Odense og Roskilde, der fremover skal varetage statens interesser på planlægningsområdet. Og så er der selvfølgelig samspillet med de 5 nye regioner om de regionale udviklingsplaner, som ikke må blive gamle regionplaner i ny forklædning, men primært skal holde sig til erhvervsudvikling.

Den regionale udviklingsplan

De regionale udviklingsplaner kan blive et særdeles vigtigt strategisk planværktøj, hvor emner som turisme, uddannelse og bosætning kan diskuteres i en større sammenhæng. Det vil blandt andet kunne gavne yderområderne. Der ligger et meget vigtigt udviklingsarbejde i at beskrive grænseflader og samarbejdsrelationer mellem kommuner, regioner og stat.

Det er uhyre centralt, at planerne bliver taget alvorligt, og at der bliver stillet krav til processen. Den regionale udviklingsplan bliver kun til noget, hvis kommunerne og andre væsentlige aktører har vilje og evne til at indgå i et tæt samarbejde. Succesen baserer sig på fælles forståelse mellem de mange aktører, der kan have modsatrettede interesser.

Byplanlaboratoriet medvirker gerne til en faglig udvikling af de regionale udviklingsplaner.

De fem områder

Landet opdeles i fem områder. Det er et væsentligt skridt i den rigtige retning, at der arbejdes med, at der skal være forskel mellem land og by og forskel mellem forskellige dele af landet. Der arbejdes ikke længere med balance, men med en erkendelse af forskelle. Der foretages en række udmærkede analyser af befolkningsudvikling, pendlingsregioner, erhvervs-klynger mv. Det er et godt stykke arbejde, der kan danne basis for planlægning med udgangspunkt i den konkrete situation – uanset om der går et skel midt gennem en region eller en ny storkommune. Det er redegørelsens force, at den tillader konkrete analyser som baggrund for konkret planlægning.

Med den nye opdeling forlades dog også tanken om et overordnet bymønster, baseret på en række landsdelscentre m.v. Der er næppe tvivl om, at de traditionelle, hierarkiske bymønstre med 5-6 typer centerbyer har mistet betydning. Men det kan diskuteres, om der ikke stadig er behov for at signalere, at staten lægger vægt på at sikre et vist udbud af offentlig service i bl.a. landsdelscentre.

En stærk Hovedstad, men hvor blev Øresundsregionen af?

Udmeldingerne om Hovedstadsregionen er stærke, men det er nok kun det første skridt. ”Det er en statslig prioritet, at den fysiske planlægning styrker hovedstadens internationale konkurrenceevne”, hedder det. Og region Skåne og Region Hovedstaden opfordres til at arbejde tættere sammen. Men det er en meget vag formulering, der ikke følges op med mere præcise statslige tilsagn, ligesom grænsedragningen mellem Region sjælland og Region hovedstaden netop ikke følger de mange analyser, som klart viser, at der er tale om et samlet bosteds- og arbejdsområde.

Hele Øresundsregionen udvikler sig med rivende hast i disse år med bosætning på hele Sjælland, udvikling langs Øresundskysten og en trafikstruktur, der ikke længere slår til. I landsplanredegørelsen varsles to initiativer: Et sammen med Københavns kommune og Trafikministeriet om en langsigtet byudvikling og trafikbetjening af den indre del af storbyområdet. Og et andet om forlængelse af Roskilde-fingeren mod Holbæk og Ringsted. Begge dele prisværdige initiativer, men der mangler en mere klar vision for Hovedstaden som en kommende metropol. ? Hvordan håndteres de trafikale udfordringer og den kraftige vækst i trafikken på tværs af fingerbystrukturen? Skal vi arbejde for et monocenter eller en multicenter metropol? Man holder fast ved fingerplanen, men spørgsmålet er, om den ikke trænger til et serviceeftersyn. Byplanlaboratoriet vil gerne være med til at løfte blikket og tænke visioner for de næste 30-40 år.

Det Østjyske Bybånd – en ny millionby

Den Østjyske millionby er en mere konkret vision for en landsplanlægning. Spæd i sin tanke, men alligevel visionær. Udviklingen i bybåndet fra Randers over Århus og Vejle til Kolding er ved at manifestere sig. Takket være massive investeringer i motorveje, et dynamisk erhvervsliv og aktive byer er en helt ny by under udvikling. Skal Danmark have 2 millionbyer? Ja, der er OK, men der skal passes på landskaberne, på byernes afgrænsning og på sikringen af den kollektive transport, er budskabet. Vi kan kun være enige.

Yderområderne – der skal nytænkning til

Der er behov for nytænkning af planlægningen i yderområderne, men umiddelbart synes der ikke i redegørelsen at være den tilstrækkelige nytænkning til at tankerne vil rodfæste sig i disse områder. Når man har læst redegørelsen er der et element af, at dynamikken og initiativerne stoppede ved yderområderne, og det er måske netop her, at der er behov for en solid og inspirerende planlægning. Der er behov for et tæt samspil mellem stat, regioner og kommuner, hvis opgaven med at nytænke planlægningen i yderområderne skal få fodfæste. For det første handler det om at få afstemt forventningerne på alle niveauer, - hvad skal udkantsområderne kunne byde på ud over en smuk natur og noget erhvervsliv? For det andet handler det om at se planlægningen i et bredere perspektiv, således at der skabes en incitamentsstruktur, der gør det attraktivt at gå nye veje i planlægningen. Der må gerne komme bud på, hvordan yderområderne kan udnytte naturkvaliteterne udviklingsmæssigt – og en grundlæggende diskussion af, hvordan udvikling skal defineres.

I Byplanlaboratoriets igangværende projekt om landdistrikter vil vi komme ind på dele af disse problemstillinger.

Restområdet hvad med det?

Så står vi tilbage med resten af landet. Det kaldes det centrale Jylland og Fyn. Aalborg, Holstebro, Herning, Viborg, Esbjerg, Sønderborg og Odense skal kunne karakteriseres ved følgende:

"Byerne og deres oplande har hver deres karaktertræk med særlige erhverv, landskaber og natur at tage vare på. Nogle steder kan der være grund til særlig stor omhu. Det gælder især, hvor der er et pres på udnyttelsen af attraktive naturområder og landskaber

til eksempelvis boligformål. Også de mange velfungerende bymidter er et aktiv, som det er hensigtsmæssigt at sikre gennem en helhedsorienteret fysisk planlægning. Her er det især vigtigt at fastholde en god tilgængelighed og sikre grundlaget for, at bymidterne også fremover kan udvikle sig og være levende centre.”

Det er vores opfattelse, at citatet kunne være møntet på næsten alle kategorier af mere eller mindre geografisk sammenhængende områder i Danmark. Det fungerer simpelthen ikke som en indholdsmæssig og geografisk forudsætning for en særlig udpegning og samkarakterisering af egne og byer, som specielt skulle gælde for det centrale Jylland og Fyn. Det fremgår med alt tydelighed, at der ikke er en klar vision. Måske fordi der skal en yderligere opdeling til, måske fordi der ikke skal målrettes en særlig indsats for denne del af landet?

Ejerskab

Landsplanredegørelsen er alt i alt et stærkt fagligt dokument, der viser et synligt samspil med Transport- og Energiministeriet, hvilket er et stort skridt i den rigtige retning. Den tværsektorielle tankegang vil kunne udvikles yderligere. Tanken om specialisering, bynetværk og erhvervs-klynger vil f.eks. kræve et tættere samarbejde med Økonomi- og Erhvervsministeriet.

Landsplanredegørelsen fungerer som en udmelding til kommunerne, og det er vigtigt, men det kunne være hensigtsmæssigt, om der blev gjort mere for at skabe bred politisk og folkelig debat om et dokument, som med den nye struktur får langt større betydning end tidligere. Byplanlaboratoriet vil gerne være med til at understøtte debatten om de mange nye tanker, der ligger i redegørelsen.

Med venlig hilsen

Torben Nøhr
Formand

Ellen Højgaard Jensen
Direktør